

De Nachtdievegge

De Nachtdievegge

De Nachtdievegge

Rob Adriaens

De Nachtdievegge

ISBN: 9789464929584

© Rob Adriaens, 2024

1 Sneeuwstorm

Donkere wolken pakken zich samen boven de heuvels van de Landen van Overmaas. In dikke vlokken dwarrelt de sneeuw naar beneden, urenlang. Gestaa stapelen de sneeuw kristallen zich op tot er een deken ligt die alles bedekt. De weilanden, de akkers, de paden, alles verdwijnt onder het witte tapijt. Als het nacht wordt sneeuwt het nog steeds en de wind laat de sneeuw opstuiven tot heuveltjes. Het is een gure nacht in januari. Overal hebben de mensen zich in hun huizen teruggetrokken om de nacht in de bedstee te doorstaan. Bijna overal, want in één huis brandt nog licht.

Verderop banen vijf silhouetten banen zich een weg door het witte landschap. Ze moeten hun benen hoog optillen om vooruit te komen in de opgestoven sneeuw. De voorste van hen baant moeizaam een pad. De anderen treden letterlijk in zijn voetsporen om energie uit te sparen. Energie die ze vannacht nog wel nodig zullen hebben. Langzaam, maar gestaag boeken ze enige vooruitgang, terwijl de vers gevallen sneeuw kraakt onder hun laarzen. Ze zijn op weg naar een klein gehucht dat zich in de verte vaag voor hen ontvouwt. Door de almaar neerdalende vlokken kunnen ze de paar huizen van De Heek maar moeizaam onderscheiden, veel zijn het er niet. De Heek is een gehucht van niks, een kleine verzameling merendeels kleine woningen op het plateau, gelegen aan de weg die naar Klimmen voert. Op het eerste gezicht lijkt alles in het gehucht in een diepe rust te zijn verzonken. De luiken zijn overal gesloten. In alle huizen lijken de inwoners te slapen terwijl hun woningen door een deken van sneeuw worden bedekt. Een nadere blik leert echter dat er op één plek nog een olielamp brandt. Vreemd dat men daar in de herberg op dit tijdstip nog wakker is, het is midden in de nacht.

De vijf gestalten, met hun mantels stevig omgeslagen, houden hun pas even in en lijken met elkaar te overleggen. Eén van hen lijkt wat te gebaren, de anderen reageren met een klein knikje. Dan zetten ze zich opnieuw in beweging en ploeteren door de opgestoven sneeuw in de richting van de herberg. Daar aangekomen, kijkt de voorste van de

silhouetten eerst achterom naar de vier anderen en klopt vervolgens bij de herberg aan, terwijl zij allen hun mantels nog eens dichter tegen hun lichaam slaan om zich te beschermen tegen de snijdende kou. Ze wachten op een reactie vanuit de herberg. Er komt echter geen antwoord en de mannen kijken elkaar aan terwijl de sneeuw in hun gezichten slaat. De slaap is helemaal uit hun ogen verdwenen. Ze zijn klaarwakker, van hun voettocht door de sneeuw, maar ook van opwinding. Wat er precies gebeurd is, weten ze nog niet, maar ze weten wel dat het aan hen is om het uit te zoeken. En het is hier en nu dat het moet gebeuren.

Een antwoord blijft uit. De voorste van de vijf mannen die de sneeuw op dit nachtelijk uur trotseren, kijkt nog eens om naar zijn volgers. Hij lijkt bevestiging te zoeken bij hen en kennelijk geven ze die want hij klopt nogmaals op de deur. Het snelle kloppen verraad zijn onrustige gemoed. ‘Bosch! Doe open, we willen je wat vragen stellen.’ Het blijft stil aan de andere kant van de deur. ‘Bosch! Doe open. We hebben gezien dat er net nog licht in je huis brandde. Laat ons binnenkomen. Het is belangrijk.’ Weer is er een hele tijd niets te horen. Nogmaals klopt hij hard, en ditmaal ook langdurig, op de deur. Het kan niet zo zijn dat ze hier in het holst van de nacht helemaal voor niets zijn gekomen. Opnieuw is het even stil, maar dan horen ze een zware stem vanuit het huis: ‘Wie is daar op dit nachtelijke uur?’ De mannen kijken elkaar even aan. ‘Wij zijn het, Mullens, de rotmeester en de mannen van de wacht. Open de deur!’ Weer is het even stil aan de andere kant voordat er een kortaf antwoord wordt gegeven. ‘Nee, ik doe ’s nachts de deur niet open. Laat me met rust.’ De deur blijft dicht en er valt een korte stilte die de spanning van het moment lijkt samen te vatten. ‘Luister Bosch. We willen je alleen wat vragen stellen, even in je huis kijken. Er is een overval gepleegd vanavond. We zijn het verplicht aan de slachtoffers om alle sporen naar de daders te volgen. We doen je niets. Laat ons binnen!’ Maar hun aandringen is tevergeefs. ‘Ik doe voor niemand de deur open ’s nachts. Er lopen hier dieven, vagebonden en rovers rond. Ga weg!’ De mannen buiten proberen het nog eens, maar de deur is en blijft voor hen gesloten.

Daar staan ze, de vijf zwarte figuren omgeven door een zee van wit. De valk ziet hen van veraf onverrichter zake blijven staan voor de herberg met haar gesloten deuren. Ze zijn verkleumd en trekken de mutsen nog verder over hun hoofden. 'Wat doen we nu?' vraagt één van hen. De anderen blijven een antwoord schuldig, totdat de rotmeester voorstelt: 'Laten we naar de burgemeester gaan. Dan kunnen we hem inlichten en hij kan dan met ons meedenken wat verder te doen'. De anderen knikken aarzelend, misschien omdat ze hopen op een vuur om hun verkleumde handen aan te warmen, misschien omdat ze zelf geen beter plan hebben. Ze besluiten eerst te doen wat de rotmeester hen voorstelt, voordat ze door de sneeuw naar Arensgehout ploeteren, nog eens een eind verderop. Met zijn vijven zwoegen ze door de hoog opstuivende hopen sneeuw. De witte vlokken slaan hen in het gezicht. Ze spreken verder niet met elkaar, maar vervolgen hun tocht in stilte langs de kale akkers op de flanken van de Lommelenberg. De valk ziet de silhouetten langzaam uit haar blikveld verdwijnen.

Een eind verderop komen ze opnieuw bij een paar huizen aan. De rotmeester leidt hen naar een van de eenvoudige vakwerkhuizen, waarvan de donkere balken scherp afsteken tegen de zee van wit die hen nu omringd. Ze kloppen bij het huis van de burgemeester aan en ook hier blijft de deur eerst een tijd voor hen gesloten. Het duurt even voordat de burgemeester uit zijn bedstee is geklauterd. Bij de deur herkent hij de stemmen van de rotmeester en de nachtwachters echter meteen en vlug opent hij de deur voor hen. Hij kijkt vragend in de verkleumde gezichten. 'Mullens, Boosten, Weusten? Wat voert jullie midden in de nacht hier naartoe?' 'Er is ingebroken, burgemeester, nachtdieven hebben toegeslagen in Genhout.' De burgemeester opent de deur wat verder. 'Wat? In dit weer?' Even moet hij bijkomen van de mededeling, dan herpakt hij zich. 'Nou, vooruit, blijf niet buiten staan mannen, kom binnen. 'Klappertandend stappen ze het huis van de burgemeester binnen. Deze ziet nu pas de twee knechten die zich bij de nachtwachters hebben aangesloten en die zich wat op de achtergrond houden. 'Wat zien jullie eruit!' laat de burgemeester zich ontvallen als hij de mannen voorbij ziet komen, hun kleding bedekt met smeltende sneeuw en hun gezichten rood van de geseling door de gure wind. 'Laat me eerst

De Nachtdievegge

eens een glas voor jullie halen. Ga zitten. Kom even bij van jullie nachtelijke avontuur.’ De mannen kloppen de sneeuw van hun mantels, ze nemen een stoel en gaan zitten. Ze zetten hun mutsen af. Eén van de knechten probeert zijn handen warm te blazen met zijn adem. De twee nachtwakers houden hun handen dicht bij de haard. Die is al gedoofd, maar gloeit nog wel wat na. Even later is de burgemeester terug met een paar glazen en een fles brandewijn. Werktuigelijk schenkt hij zes glazen in. De mannen drinken er meteen van. ‘Sterk spul burgemeester, net wat ik nodig had vanavond.’ De burgemeester slaat zelf de drank in één keer achterover. Hij tuurt naar het lege glas in zijn hand en zijn bezoek kijkt hem vragend aan, terwijl hij zijn gedachten lijkt te ordenen. ‘En nu’, spreek hij tenslotte om de stilte te doorbreken, ‘moeten jullie mij eens precies vertellen wat er loos is.’ Hij neemt ook een stoel en gebaart de mannen dat ze hun verhaal onomwonden kunnen vertellen.

Mullens neemt het woord: ‘Er zijn weer gauwdieven actief geweest vannacht. Een dienstmeid heeft Boosten gewekt. Ze zei dat er in Genhout was gestolen in de boerderij van Frisschen en dat de daders er vandoor waren gegaan. We gingen op pad en hebben sporen gevonden in de verse sneeuw. Veel sporen, ondanks de sneeuwstorm is er veel volk op de been vannacht. Wij zijn die sporen gevolgd en ze eindigden bij het huis van de Glazer waar licht brandde. We wilden een huiszoeking doen, maar de Glazer vertikte het om de deur voor ons open te doen, hij vertrouwde het niet.’ De burgemeester luistert aandachtig. ‘De sporen eindigden bij de Glazer, maar waar kwamen ze vandaan?’ vraagt de burgemeester terwijl hij zijn eigen glas nog eens inschenkt en de fles op tafel zet. ‘Ze kwamen uit de richting van Genhout’, spreekt Mees Boosten, één van de wachters die als taak heeft ’s nachts te letten op dieven en overvallers. De Landen van Overmaas worden geteisterd door inbraken, overvallen en geweld en daarom heeft ieder dorp in de omgeving wachters aangewezen om ’s nachts een oogje in het zeil te houden. ‘Een overval in Genhout, gedekt door de sneeuwval’, mompelt de burgemeester terwijl hij een flinke slok van de brandewijn neemt. ‘Het wordt steeds grimmiger met die nachtdieven in Overmaas’, verzucht hij zo hard dat zijn zwijgzame toehoorders het kunnen opmerken. ‘Het is duidelijk’, spreekt hij dan. ‘Drink jullie brandewijn op,

maar ga daarna zo snel als jullie je benen je kunnen dragen naar Arensgenhout. We moeten weten wat daar is gebeurd. Bovendien kunnen er slachtoffers zijn bij die oude Frisschen, het zou me niet verbazen. Wees voorzichtig mannen en neem een wapen mee.’ De mannen knikken ter instemming, wetend dat ze opnieuw de kou in kunnen. Ze kijken elkaar een keer aan, drinken hun glas leeg en maken aanstalten om te vertrekken.

Opnieuw stappen ze de sneeuwstorm in. De burgemeester kijkt de dappere mannen na, maar ziet hen al snel weer veranderen in donkere silhouetten tussen de almaar neerdwarrelende sneeuwvlokken. Zijn adem vormt een wolkje in de vrieslucht. Het lukt de vijf mannen om de sporen weer op te pakken. Dit keer volgen ze de sporen niet in de richting van De Heek, maar in tegengestelde richting. Er staan veel sporen in de sneeuw, er hebben eerder deze nacht een heleboel mensen gelopen. Hun sporen zijn deels weer dicht gesneeuwd, maar het is duidelijk te zien dat hier een hele groep mensen langs is getrokken en dat op een nacht als deze! Wat voerden zij in hun schild dat zij er midden in de nacht tijdens een sneeuwstorm op uit waren getrokken? De sporen lopen inderdaad naar Arensgenhout, ook in het donker hebben de vijf mannen geen moeite om deze sporen te volgen, zo duidelijk zijn de afdrücken in de sneeuw.

Arensgenhout is een gehucht van niks, net als in De Heek staat er maar een handjevol huizen. Hier zijn dat enkele grote hoeven die in de nacht maar moeilijk te onderscheiden zijn. Ze lopen langs een aantal knotwilgen richting het gehucht. De boerderijen lijken gevangen te zijn in de stilte van de koude winternacht, maar zo is het hier eerder in de nacht niet geweest, weten de vijf mannen inmiddels. De sporen in de sneeuw zijn te volgen naar de hoeve van Frisschen, een ruime woning met stallen en een groot erf. Daar aangekomen zien de mannen overal rondom de hoeve voetstappen, zoveel dat de sneeuw op sommige stukken helemaal platgetrapt is. Hier zijn eerder deze nacht tientallen mensen geweest. De mannen lopen op hun hoede rond de boerderij. Eén van de knechten wijst naar een muur van de stal bij de boerderij. ‘Kijk daar, er is een gat gemaakt in de muur bij de koestal, ze moeten daardoor naar binnen zijn gegaan en hebben ingebroken.’ De mannen kijken elkaar aan om te polsen of ze er

De Nachtdievegge

hetzelfde over denken. Ze weten dat ze naar binnen moeten gaan, maar ze weten ook dat het niet zonder gevaar is. Eén van de wachters trekt een pistool. ‘We gaan naar binnen’, zegt hij en hij maakt aanstalten om als eerste door het gat de hoeve binnen te gaan. De spanning is van zijn gezicht af te lezen. ‘Blijf bij elkaar, misschien zijn er nog nachtdieven binnen. Wees voorzichtig, dat canaille is tot van alles in staat.’

Eén voor één kruipen de wachters door het gat in de muur van de stal. Eenmaal binnen steken ze een olielamp aan die één van hen boven het hoofd houdt om de donkere ruimte die zich voor hen uitstrekt te verlichten. Hun ogen moeten even wennen aan het licht, maar daarna zien ze al snel dat de deur naar de keuken met geweld is opengebrosen. Ze zien ook hoe de vloer bezaaid ligt met omgegooide meubels en kledingstukken. Het hele huis is overhoopgehaald. Ze zien bloedsporen op de grond en op de muur. Vanuit een kamer horen ze geluid. De mannen kijken op en de wachter met het pistool in zijn hand houdt zijn wapen in de aanslag, gereed om te schieten als dat nodig mocht zijn. Ze houden hun adem in. Als de overvallers nog aanwezig zijn, zullen ze hen inmiddels zeker hebben gehoord en dan kan een confrontatie niet uitblijven. Voorzichtig gaan ze op het geluid af. Voetje voor voetje lopen ze naar de tussendeur, de man met het pistool voorop. ‘Eindelijk’, horen ze plotseling een jonge vrouwenstem zeggen. Het is de dienstmeid, Maria, die zich uit de duisternis voor hen losmaakt. ‘Waar bleven jullie toch?’ roept ze. ‘Snel, kom helpen.’ De tranen rollen over de wangen van het meisje. Ze is in paniek, maar wel bij machte om helder te denken, merken de mannen. Ze volgen haar meteen richting een andere kamer en ook daar is alles ondersteboven gekeerd. Het meisje wijst naar de grond naast het bed. De mannen schrikken. Daar ligt een man in een nachthemd, languit gestrekt met zijn gezicht naar de grond gekeerd. Ze zien de achterkant van zijn grijze haar. Zijn blote voeten steken onder het nachthemd uit dat doordrenkt is met bloedvlekken. Op het bed ligt een oude vrouw onder een deken. Als zij merkt dat er mensen in de kamer zijn, begint ze luid te jammeren. ‘Ze is blind’, licht het meisje toe. De voorste wachter laat het pistool zakken en ze snellen nu alle vijf direct toe. Ze knielen neer bij de oude man, ze stellen vast dat hij nog leeft, maar ook dat zijn hele lichaam bont en blauw is van de verwondingen. De man kan geen

woord uitbrengen. Zijn gezicht is rondom de kaak opgezwollen en langs zijn onderlip heeft zich een dun stroompje bloed gevormd. Hij gebaart naar zijn armen. De wachters zien dat de man daar brandplekken heeft. ‘Ze hebben vuur aan zijn armen gelegd, zodat hij zou zeggen waar zijn geld verstopt was’, licht het meisje toe. De wachters kijken verontrust naar de brandwonden van de man. Wat is hij toegetakeld! Voorzichtig tillen ze de man op en leggen hem op het bed naast de vrouw. Deze strekt huilend haar arm uit naar haar man.

Het dienstmeisje gebaart de rotmeester en de wachters haar verder te volgen. Ze gaan een andere kamer binnen en drie van de mannen volgen haar. Daar vinden ze nog twee lichamen. Opnieuw een man en een vrouw, minder oud dan het eerste echtpaar. Ook zij zijn enorm toegetakeld. De vrouw heeft een grote hoofdwond waaruit ze hevig bloedt. Aan de man is te zien dat hij op meerdere plekken geslagen en geschopt moet zijn. Op hun polsen zijn rode striemen te zien. Kennelijk zijn ze gekneveld geweest. De rotmeester knielt op de grond bij de vrouw neer. Hij grijpt snel een stuk linnengoed dat hij tegen de hoofdwond van de vrouw aanduwt om het bloeden te laten stoppen. De vrouw kreunt, maar is wel bij haar positieven. De rotmeester gebiedt één van de wachters met het meisje mee te gaan om water te halen. Als ze terugkeren van de pomp, wast de rotmeester de wonden van de slachtoffers voorzichtig. De haard wordt aangestoken en de arme sloebbers die het zo zwaar te verduren hebben gehad, worden dicht bij het vuur gelegd zodat ze zich kunnen warmen. De wachters kijken elkaar aan. Een inbraak vindt in het Land van Valkenburg wel vaker plaats, maar het afschuwelijk geweld dat bij deze mensen is gebruikt, is ronduit schokkend. Hier is niet alleen gestolen, maar er zijn ook meerdere levens voorgoed verwoest. Het is nog maar afwachten of alle slachtoffers dit gaan overleven.

Het duurt een hele tijd voor de wachters klaar zijn met de zorgen voor de twee echtparen. Pas daarna kan de rotmeester aan het dienstmeisje vragen wat er precies gebeurd is. Snikkend doet zij haar verhaal. Zij had geluiden gehoord rond het huis en vermoedde dat er inbrekers waren. Snel had ze haar tante Sibilla, de vrouw met de hoofdwond, gewaarschuwd.

De Nachtdievegge

Sibilla, een vrouw van in de vijftig, had de hond door een luik op verkenning uitgestuurd. De hond was meteen aangeslagen en had onophoudelijk geblaft. Ze tuurden door het raam en zagen buiten allerlei gedaantes lopen in het donker. Veel van hen hadden een zakdoek voorgebonden, zoals struikovers vaker gewoon zijn te doen. Ook door de andere ramen zagen ze mensen lopen, zwarte schimmen die onheilspellend naderden. Het meisje en haar tante constateerden dat de hele boerderij was omsingeld. Het meisje had het raam opgedaan. De sneeuw sloeg naar binnen, maar zij schreeuwde zo hard ze kon om hulp. Het mocht niet baten. Er kwam geen hulp. Het geschreeuw stierf weg in de sneeuwjacht rondom de hoeve. Niet veel later wist zij zich in het open raam bekogeld met stenen. Snel had ze uit lijfsbehoud het raam dicht gegooid en ze was weggedoken in de andere kamer van waar ze de gebeurtenissen probeerde te volgen.

De nachtdieven hadden inmiddels met de kouter van een ploeg een gat in de stal naast het huis gemaakt. Ze waren binnen. Het meisje hoorde hoe ze de deur van de keuken openbraken. Een kort ogenblik hoorde ze haar tante nog roepen. Daarna hoorde ze een doffe klap. Een lichaam viel hard neer op de grond. Zij hoorde haar oom die vrijwel direct daarna door meerdere inbrekers werd belaagd en bont en blauw werd geslagen. Het meisje had zich inmiddels in de kamer van het oudste echtpaar weten te verstoppen. Ze hoorde hoe de dieven binnenstormden en de oude man vastgrepen. ‘Waar ligt het geld, oude hond’, hadden ze geroepen. Om hem aan het praten te krijgen hadden de dieven brandende kaarsen onder de armen van de oude man gehouden. De grijsaard had zich nog even sterk gehouden, maar toen de pijn hem te erg werd en zijn armen zwart blakerden van het vuur, vertelde hij toch waar de overvallers het geld konden vinden. Daarna hadden de inbrekers het hele huis doorgespit en alles van waarde meegenomen. Met grote pakken verlieten ze de boerderij om op te lossen in de duisternis. De geknevelde echtparen en het meisje, dat het geluk had dat zij niet door de inbrekers werd gevonden, lieten zij achter.

De wachters laten een dokter komen om naar de vrouw met de hoofdwond te kijken. De vrouw verkeert in een toestand van shock. Haar gezicht is uitdrukingsloos, er is geen ruimte voor emotie, noch voor tranen.

Haar gezicht ziet bleek door het vele bloed dat ze verloor uit de hoofdwond, maar ook door de ongemeen gewelddadige overval. Nauwelijks bij haar positieven weet ze de wachters toch enigszins te woord te staan. Ze bevestigt het verhaal van het meisje. Ze heeft geen idee waarom de bende dieven bij hen langskwam. Wat hadden zij anderen aangedaan, dat ze op deze manier gemolesteerd en vernederd moesten worden? De enige aanleiding die zij kan bedenken is dat de oude boer Frisschen wellicht best wat geld in huis had. Ze weet niet hoeveel en ook niet waar hij het bewaarde. Samen met haar man was zij bij het oudere echtpaar in huis komen wonen om het werk op de boerderij te doen. Zelf heeft ze geen kinderen. Haar nichtje Maria was ook hier komen wonen om het huishouden te doen. Zonder een spier te vertrekken zegt ze dat ze nu alles kwijt zijn. Ze doelt daarmee niet eens op de verdwenen bezittingen of het meegenomen geld. Zij en haar man zijn zo toegenakeld dat ze het werk in de boerderij waarschijnlijk nooit meer op zullen kunnen pakken. De wachters weten niet wat ze terug moeten zeggen. Sibilla heeft waarschijnlijk gelijk, als deze mensen het overleven, wacht hen mogelijk alleen het armenhuis nog. Trotse, zelfredzame mensen zijn verworpen tot hulpbehoevende jammeraars van wie niet alleen de kostbaarheden zijn gestolen, maar ook het gevoel van eigenwaarde. De wreedheid waarmee de overval is gepleegd, tart het voorstellingsvermogen van de wachters. Hun gezichten staan strak en uitdrukkeloos als ze de slachtoffers de boerderij uit helpen. De schrik zit er goed in nu ze getuigen zijn geweest van de gevolgen van het brute geweld dat tegen deze oude mensen is gebruikt. Dit was niet zomaar een inbraak, maar een zware roofoverval waarbij de slachtoffers getraumatiseerd voor het leven zijn achtergelaten. Woorden schieten tekort voor het leed dat deze onschuldige mensen is aangedaan.

2 De dokter en de baron

Het meisje kijkt naar de gegalonneerde uniformen. Niet eerder heeft ze zulk hoog bezoek gezien in de herberg van haar vader. Normaal komt er een heel ander publiek: marskramers, ambachtslui, boerenknechten, vilders en af ten toe eens een andere herbergier, maar geen heren zoals ze nu ziet binnenstappen. Ze zijn zojuist op paarden aan komen rijden en zij heeft samen met haar vader de teugels aangepakt, de paarden naar de stal gebracht en water gegeven. De paardenvachten, dampend van het zweet, hadden verraden dat ze er een flinke tocht op hadden zitten. Het had weinig moeite gekost om de vermoeide paarden naar een vrij plekje in de stal te leiden. Nu loopt ze terug naar de herberg terwijl ze haar half krullende haar tot een staart samenbindt. Het is al vroeg donker vandaag, de regen heeft de komst van de duisternis bespoedigd. Op het pad staan plassen en ze moet uitkijken dat ze in haar lange hemd en op blote voeten niet uitglijdt over de spekgladde löss. Voorzichtig loopt ze het pad af naar de deur van de herberg waar de beide heren net voor haar zijn gearriveerd.

Ze zien er deftig en welgesteld uit, het zijn onmiskenbaar heren van stand. De voorste heer is iemand met een vriendelijk en net voorkomen. Hij ziet er galant uit in zijn blauwe kostuum met grijs gilet. Hij knikt naar de aanwezigen in de herberg en tilt daarbij zijn steek een klein stukje op. Als zij voorzichtig binnensluipt en deur snel weer sluit uit angst om enige aandacht naar zich toe te trekken, knikt hij zelfs even haar kant op. Ze krijgt het er spontaan warm van. Het komt niet dagelijks voor dat een heer van stand omkijkt naar een eenvoudig meisje als zij. Niemand kijkt ooit naar haar. Ze keert zich af om niet te laten zien dat ze moet blozen. Haar vader loopt naar de man toe. ‘Dokter, wees welkom, wat een eer dat u ons met een bezoek vereerd. Het is te lang geleden dat wij elkaar mochten zien.’ ‘Dank’, zegt de heer met een glimlach, ‘dank, het is goed om hier weer eens te zijn en te proeven van wat je in de keuken zoal op voorraad hebt. Er is genoeg om te bespreken zou ik zo denken. Je kent meneer de baron, nietwaar?’ Hij wijst naar de man achter hem. Een forse man in een hemelblauwe rokjas

met daaronder een gilet met knoopsgaten door galon omzoomd. De hagelwitte knopen versieren de buik die onder de jas uitpuilt. Hij heeft een groot, opgeblazen gezicht met rode wangen en hij draagt een pruik met witte pijpenkrullen, de gangbare mode voor een edelman. Zijn zwarte steek is met galon verfraaid. Zijn degen houdt hij in zijn hand en hij tilt het bij het lemmet rechtstandig op om niemand per ongeluk met het wapen te raken. In zijn andere hand houdt hij de zweep voor zijn paard. De heer kijkt genoegzaam om zich heen naar de andere aanwezigen en knikt deftig, maar zegt niets. De Packbieren, Hendrik Akkermans, Nicolaas Reemps alias Slechtriemps en het meisje kijken hem grote ogen aan. Hij loopt direct door naar de aangrenzende kamer, alsof hij de weg in de herberg kent. ‘Glaeser’, zegt de man daar met een vreemd accent tegen haar vader. Hij spreekt Hoog Duits en ze kan nauwelijks uit zijn woorden opmaken dat hij vraagt of er wijn is. Zeker heeft haar vader wijn in huis, dat heeft hij onlangs nog laten komen uit Maastricht. In de kelder ligt een hele voorraad op hen te wachten. Hij begroet de vreemde heer met de nodige plichtplegingen. Het meisje ziet hoe de ogen van de broers Packbier, Slechtriemps en Hendrik Akkermans de twee heren volgen. De Packbieren en Slechtriemps komen vaak bij haar vader en vormen vertrouwd, maar ook enigszins ongemaniert, gezelschap. Ook Akkermans is een bekende, al weet ze nooit goed wat ze van hem moet denken en ze weet al helemaal niet of ze hem kan vertrouwen. Datzelfde geldt eigenlijk voor diens broer Lambert, die ook regelmatig in de herberg te vinden is, maar ditmaal ontbreekt. De lompe dorpelingen proberen deftig te knikken naar de twee heren, maar het ziet er gekunsteld en ongemakkelijk uit. Ze hebben geen goede manieren. De heren hebben dat wel gemerkt, maar ze zeggen er niets van. Haar vader nodigt het gezelschap druk gebarend uit om verder te komen.

De heren worden vergezeld door twee knechten. Ze hebben stokken in hun hand. Kennelijk zijn ze een soort eenvoudige lijfwacht van de heren. De knechten nemen plaats in de keuken bij het meisje en haar moeder. De heren gaan met haar vader, de Packbieren, Slechtriemps en Akkermans mee naar de aangrenzende kamer waar haar vader een vuur heeft aangemaakt. De deur wordt gesloten. De knechten kijken haar aan, ze weten zich niet goed een houding aan te nemen nu ze ineens alleen zijn met moeder en

De Nachtdievegge

dochter. Haar moeder biedt hun brood aan en gaat dan aan de slag om een maaltijd voor de heren te verzorgen. Het meisje ziet dat de voorbereidingen daarvoor al ruim van tevoren zijn gedaan. Kennelijk hadden haar ouders al op dit bezoek gerekend. De knechten eten gulzig van het brood. Het meisje schenkt water voor hen in en vraagt waar ze vandaan komen. ‘Uit Luik’, zeggen ze, ‘maar vandaag komen we uit Maastricht.’ Vanuit de kamer horen ze de heren en haar vader praten en lachen. Het meisje probeert te volgen wat ze zeggen. Wat zullen zulke heren wel niet uitwisselen en is het niet bijzonder dat haar vader daar dan bij is? Het gesprek is moeilijk te volgen. Ze hoort de forse man die in het Hoog Duits spreekt het hoogste woord voeren. Wat ongemakkelijk proberen de knechten ook een gesprek met vrouw en dochter aan te knopen in de keuken. Er vallen voortdurend stiltes in het gesprek dat niet veel verder gaat dan de uitwisseling van de nodige beleefdheden en dat iedere vorm van diepgang mist. Eén van de knechten haalt een spel kaarten tevoorschijn. De vergeelde kaarten zien er veel gebruikt uit en ze bewegen soepel door zijn lenige vingers. ‘Bruiten?’ vraagt hij aan het meisje met een ietwat onverschillige blik. Zij kent het spel alleen van naam, maar ze kan het zelf niet spelen. Ze verontschuldigt zich met een vlugge, verlegen glimlach en weigert het aanbod, net als haar moeder. De ongemakkelijke stilte wordt weer snel in ere hersteld.

Aan de andere kant van de muur verloopt het gesprek heel anders. Daar wordt wel gekaart en er wordt vooral veel gelachen. Het meisje heeft meer belangstelling voor wat er daar aan de andere kant van de muur wordt gezegd. Ze merkt dat de gezette man opnieuw het luidruchtigst is als hij enthousiast reageert wanneer de mannen praten over één of ander nachtelijk avontuur. Aan het verhaal te horen had haar vader dat avontuur samen met de dokter en de Packbieren beleefd. Haar vader moest de dokter en de baron dus al langer kennen. Hij heeft haar nooit over hen verteld. Dat is typisch haar vader, altijd bezig met allerlei zaken, maar hij maakt haar maar zelden deelgenoot van wat hem werkelijk bezighoudt.

Haar moeder brengt het eten naar de kamer waar de eerste flessen wijn inmiddels zijn ontkurkt. Het meisje vangt een vlugge blik op van het tafereel dat zich daar afspeelt. Ze ziet hoe haar moeder een schaal met vlees

op de tafel zet. De luxe van vlees permitteren haar ouders zich niet vaak, ze moeten het speciaal voor dit bezoek in huis hebben gehaald. De twee heren, de Glazer en zijn vier buurtgenoten genieten van de wijn. Ze drinken er buitensporig veel van. Vooral de baron slaat de glazen wijn makkelijk achterover. Met een glimlach luistert hij naar de verhalen die de andere mannen vertellen. Als zij spreken, maakt zijn hoofd korte knikjes om aan te geven dat de verhalen op zijn goedkeuring kunnen rekenen. Hij houdt van het ruwe leven. Wat dat betreft is hij heel anders dan andere heren van adel die vooral leven van hun grondbezit. Zij hebben dat bezit geërfd en hoeven het alleen maar te beheren. Hij niet, hij heeft alleen een titel geërfd, meer niet. De rest van zijn vermogen heeft hij zelf bij elkaar moeten verdienen, althans zo ziet hij het graag. Het avontuur heeft hem niet gevonden, hij heeft er bewust en hartstochtelijk naar gezocht. Hij houdt van spanning en opwinding die deel zijn geworden van zijn leven. Het leger, daar ligt zijn hart. Meermaals heeft hij zich al in het strijdgewoel gestort en diverse keren heeft hij het strijdperk gewond moeten verlaten. Hij flirt af en toe met de dood. Magere Hein heeft hem al zeker tweemaal aangeklampt en bijna meegetrokken in de duisternis, maar steeds wist de baron weer op te krabbelen en de knokige gestalte van zich af te schudden. Waar een ander geschrokken zou zijn als hij de dood zo diep in de ogen had gekeken, is de baron in geen enkel opzicht terughoudender geworden op. Hij hunkert voortdurend naar het strijdgewoel, op een romantische manier. In een vorig leven deed hij niets liever dan zich aan het hoofd van zijn eigen huzaren met getrokken sabel in de strijd storten. De huzaren vormen zijn eigen legertje. Het is niet groot, maar de soldaten zijn dapper en bereid om risico's te nemen, zoals het echte vechtjassen betaamt. Als een paar van hun makkers zijn gevallen, denken zij niet aan terugtrekken, ze willen de strijd dan juist opvoeren. Oorlog is als drank, het brengt vuur in het bestaan en het haalt het beste in de baron naar boven. Op het slagveld beleef je het leven voller en intenser. Ieder pistoolschot kan het einde betekenen, ieder kanonschot kan alle dromen in gruzelementen schieten en een einde maken aan zowel het leven als de glorie. Tijdens een veldslag leef je echt, je bent je meer gewaar van alles wat er om je heen gebeurt. De dampende lopen van de geweren, het gerinkel van de sabels, het gekerm van de gewonden, de op hol geslagen paarden, de geur van kruid en zweet, het diepe dreunen van de kanonnen.

Hij kan alle geuren en geluiden opsnuiven alsof het de dag van gisteren was dat hij te paard, met getrokken sabel, over het slagveld galoppeerde. En nu, nu gaan de speelkaarten vlotjes door zijn handen. Hij gebaart naar de anderen dat ze geld in moeten zetten. Hij wil munten zien, want voor niets wil hij niet spelen. De broers Packbier en Slechtriemps hebben geen zilveren munten, zij kijken toe. De dokter, de Glazer en Akkermans zetten wel zilveren munten in, de een wat aarzelender dan de ander. Vergeleken met de baron is de dokter veel gereserveerder. Hij is een voorkomend man, die weet hoe iemand zich in nette kringen moet voordoen. Hij glimlacht minzaam terwijl de baron het hoogste woord voert en de dorpelingen meegaan in diens aanstekelijke enthousiasme. Hij laat het achterste van zijn tong niet zien, maar zijn ogen vertonen soms een twinkeling die zouden kunnen getuigen van een zekere schranderheid en sluwheid die past bij iemand die de mensen weet te bespelen. De dokter is een man van de wereld, een belezen man die gereisd heeft en in de tijd dat hij in Brussel woonde kennis heeft opgedaan over de wereld buiten de Landen van Overmaas. Het levert hem een onoverbrugbare voorsprong op ten opzichte van zijn eenvoudige gesprekskameraden hier in De Heek. De dokter is ook een charmeur, iemand die het goed doet bij het andere geslacht, maar hij weet ook de boerenkinkels hier te bespelen. Als hij spreekt luisteren de dorpelingen naar hem als makke schapen en ze doen dat met ontzag. Hij verstaat de kunst van het woord en daarmee weet hij ook te wedijveren met de hoogste ingezetenen van de Landen van Overmaas. Ondanks zijn hoge maatschappelijke positie deinst hij er niet voor terug om met de eenvoudige bewoners om te gaan en de Glazer en zijn kornuiten zijn enkele van hen.

Naarmate de avond vordert wordt het gezelschap van heren en eenvoudige lieden steeds luidruchtiger. De baron laat zijn glas nog maar eens vullen. Stas Packbier kwijt zich gedwee van die taak. De baron spoort de dokter aan te vertellen over diens militaire avonturen, maar deze aarzelt. Zijn geschiedenis is niet half zo heldhaftig als die van de baron. Een echte strijder is hij niet. Waar de baron pas echt leeft als hij zich in de frontlinie bevindt, blijft de dokter daar juist graag weg. Hij opereert liever achter de linies. Maar hij heeft zijn eigen herinneringen aan de turbulente jaren toen de Europese grootmachten hun legers door Overmaas lieten marcheren. Hij

praat er alleen liever niet over. Het zijn herinneringen die hij een eigen plekje heeft gegeven, maar bij voorkeur niet deelt met anderen. Handig weet hij het gesprek terug te brengen naar de baron, die daar gretig op ingaat.

In de keuken bedanken de knechten de vrouw en dochter van de Glazer. Ze trekken zich terug om te gaan slapen. Het meisje wijst hen de kamers waar zij kunnen verblijven. Ze mompelen een bedankje, maar kijken verder niet naar haar. Ze is niet anders gewend. Terug in de keuken wenst haar moeder haar ook goedenacht, ze is moe en begeeft zich te rusten. Zelf besluit ze echter om nog niet te gaan slapen. Ze pakt haar breiwerk en gaat op een stoel zitten. Het gaat haar niet om het breien, ze is nieuwsgierig naar wat er een deur verderop wordt gezegd. Daar wordt inmiddels zo luidruchtig gesproken dat ze geen moeite meer hoeft te doen om het gesprek te volgen.

Het stemvolume van de baron gaat omhoog naarmate hij meer wijn drinkt. Hij nodigt haar vader uit om te vertellen over zijn verrichtingen. De stem van haar vader is laag en een tikje rauw. Door de muur is hij een stuk minder goed te verstaan dan die van de baron. Ze hoort hem iets zeggen over uitbreidingen, een geslaagde onderneming en plannen voor de komende tijd. De dokter voegt er, kennelijk om de baron in te lichten, aan toe dat haar vader een voortreffelijk ronselaar is. Ze hoort dat het gaat om tientallen mensen. De baron reageert hier enthousiast op met een daverend ‘bravo!’ Ze hoort dat Hendrik Akkermans het ook heeft over tientallen complicen die zich hebben aangesloten, niet alleen aan deze zijde van de Maas, maar ook aan de overzijde. De dokter noemt dat het nu in totaal om honderdtallen gaat. Aan de uitroepen van de dorpelingen te horen, is dat veel meer dan tot nu toe bij hen bekend was. Dan hoort ze iets van haar vader dat ze nog niet eerder heeft vernomen. Hij noemt een van de andere aanwezigen, waarschijnlijk de dokter, kapitein. Hij vraagt wat de plannen zijn. De dokter geeft deze echter niet zomaar prijs. ‘We gaan op deze voet verder’, hoort ze hem zeggen, ‘we moeten verder groeien, we hebben meer complicen nodig.’ Nijs Packbier vraagt wat er gaat gebeuren als het zo ver is. De dokter lacht. Het meisje hoort hem iets zeggen over ‘overnemen’. Jammer dat ze juist deze woorden niet goed kan verstaan. ‘Bravo!’ hoort ze

de baron driftig roepen, terwijl hij met zijn hand op de tafel slaat. ‘Maar zover is het nog niet’, vervolgt de dokter, ‘nog lang niet.’ Kennelijk probeert hij de geestdrift van de anderen wat te temperen. Hij maakt hen deelgenoot van een groter plan, maar hij vertelt niet alles. Het meisje moet glimlachen, ze had meteen gezien dat de dokter de gewiekste van het stel was. Zonder ogenschijnlijke moeite windt hij de dorpelingen om zijn vinger. ‘Maar als het zover is’, gaat hij verder, ‘dan hebben we, dankzij de baron, een grote partij snaphanen klaarliggen in Luik.’ Er volgt een korte stilte. De anderen raken er voorzichtig meer van doordrongen dat er grotere mogelijkheden zijn dan dat ze tot nu hadden gedacht. Akkermans vat hun gedachten samen: ‘als we al die geronselde complicen bewapenen, kunnen we een aardige strijdkracht op de been brengen, kapitein.’ Ze hoort ook Akkermans ‘kapitein’ zeggen tegen de dokter. Deze laatste vindt nu echter dat hij genoeg prijsgegeven heeft. ‘Maar nu eerst maar eens een doel vaststellen voor de komende tijd’, zegt hij. ‘Glazer, de nieuwe complicen hebben een doel nodig, een vooruitzicht dat hen doet verlangen naar meer. Ze willen wat terugzien nu ze zich hebben aangesloten. Verzin een doel waarmee ze allemaal wat kunnen verdienen. Dat houdt hen warm voor de zaak.’ Haar vader antwoordt, maar hij doet dat op een dermate zachte toon dat ze hem niet kan verstaan. Ze spitst haar oren om er toch iets van op te vangen, maar dat lukt niet. Haar breiwerk vordert niet echt, maar dat hindert helemaal niet. Het werk is slechts haar alibi om hier te luisteren naar het gewichtige, maar ongelijke gesprek dat dokter en baron voeren met de eenvoudige dorpelingen uit De Heek. Ze is geboeid geraakt door wat er aan de andere zijde van de muur wordt besproken. Er gaat een hele wereld schuil in de ruimte achter die dunne muur, die haar scheidt van de heren en hun mateloos mysterieuze bezigheden.

De kaarten worden opnieuw geschud en rondgedeeld en de baron stelt voor de inzet te verhogen. Ze hoort hoe de zware munten op de tafel worden gelegd. Dan begint de baron te vertellen over de voortgang van de strijd in de Duitse vorstendommen. Met flinke stemverheffing meldt hij dat de Russen zich inmiddels uit de strijd terugtrekken en dat Pruisen daarmee gered lijkt te zijn, al is het op het nippertje. De baron is duidelijk blij met dit nieuws. Uit het Hoog Duits dat hij spreekt, had het meisje al afgeleid dat hij